

qui l'avait nommé en 1801 administrateur des anciennes provinces d'Aunis et de Saintonge. De là, il était devenu premier grand vicaire du nouvel évêque de la Rochelle, Mgr Paillou, qui le présenta plusieurs fois pour l'épiscopat. Il semble que dès 1807, l'abbé de Saint-Médard ait eut des ambitions dans ce domaine. Malgré tous les conseils de prudence, dont ceux de Mgr. Paillou, l'abbé de Saint-Médard partit pour Tournai, où il prit contact le 17 juillet 1813 avec son chapitre.

Le nouvel évêque était imbu des maximes gallicanes; le clergé tournaisien, au contraire, avait été formé, dans sa plus grande partie, à Louvain ou par des maîtres venus de Louvain. Le conflit devait éclater. Malgré tous les efforts du pouvoir civil, jamais l'abbé de Saint-Médard ne put obtenir d'être accepté par son clergé. Quelques ecclésiastiques le reconnurent, la grande majorité s'abstint, quand elle ne fit pas preuve d'hostilité. Bon nombre de chanoines se cachèrent (dont l'ancien abbé prémontré de Château-l'abbaye, Antoine Delvigne). Finalement, l'évêque nommé dut retourner dans son pays natal, au début de février 1814. C'est là qu'il mourut en 1822, non sans avoir sollicité de Louis XVIII et de Pie VII, d'être nommé à d'autres sièges.

On ne peut se féliciter de voir ainsi retracées les tribulations de l'abbé de Saint-Médard. Les nombreux documents consultés par l'A., viennent sans cesse étayer sa construction, et nous montrent les divers protagonistes de l'affaire : Saint-Médard, les chanoines, le préfet Laussat, etc. ... Tous ces personnages sont extrêmement vivants, avec leurs espoirs, leurs qualités et leurs défauts.

Nous permettra-t-on, pour terminer, un souhait? Une table des noms de personne aurait été la bienvenue. Critique bien mineure!

X. LAVAGNE D'ORTIGUE.

J. G. KRUISHEER, *De oorkonden en de kanselarij van de graven van Holland tot 1299* ('s Gravenhage-Haarlem, 1971), 2 delen, 526 blz. Dissertatie.

De auteur verleende medewerking aan de uitgave van Koch's, *Oorkondenboek van Holland en Zeeland tot 1299*, deel I (tot 1222), ('s Gravenhage, 1970), zie : *An. Praem.* 47 (1971), blz. 137-144, en stelde in het raam van de voorbereiding ervan een diplomatisch onderzoek in naar de systematiek bij de redactie van de grafelijke oorkonden. Deze studie, na het oorkondenboek gepubliceerd, diende hem tot dissertatie bij zijn promotie aan de Universiteit van Amsterdam.

In het onderzoek werden 1317 oorkonden betrokken, die vrijwel alle dateren van na de eerste helft van de 12de eeuw, en die voor bijna de helft in origineel beschikbaar zijn. Ofschoon de inhoud en bestemming van de oorkonden juist geen voorwerp van onderzoek zijn, wordt de studie hier toch besproken. De 80 oorkonden, die premonstratenzerkloosters betreffen en die ons overigens wel bekend zijn,

worden immers door deze studie over de grafelijke kanselarij nader gespecificeerd of gecorrigeerd, bijvoorbeeld aangaande hun echtheid en datering. Deze studie geeft dan ook noodzakelijke achtergrondinformatie bij Koch's Oorkondenboek en loopt alvast vooruit op de mettertijd te verschijnen delen over de jaren 1222 tot 1299.

Het eerste deel, blz. 1-234, bevat de bevindingen over de uitwendige aspecten van de oorkonden als afmetingen, paleografie en bezegeling; over de inwendige kenmerken van taal, structuur, diktaat en datering over het tot standkomen van deze oorkonden; tenslotte over het instituut van de kanselarij zelf. Het eerste deel wordt afgesloten door zeer praktische en uitvoerige samenvattingen in het Nederlands, Frans en Duits, ieder 10 bladzijden lang. Het tweede deel, blz. 235-526, begint met een regestenlijst van 1038 oorkonden (de 279 niet-grafelijke koningsoorkonden van Willem II exclusief), waarbij kort en duidelijk de data staan vermeld over de status van het bewaarde exemplaar, de hand van schrijven, de bezegeling, taal, dictaat, jaarstijl en tekstuitgaven en waar verwezen wordt naar de bespreking van de oorkonde in deel I. Volgen 119 foto's van tekstfragmenten, die de diverse handen van destinataris of kanselarij weergeven, en waarbij we 3 destinatarishanden opmerken van de Abdij van Middelburg en 1 van het klooster Koningsveld bij Delft. Waarna 52 foto's met uitvoerige toelichting van alle gebruikte grafelijke zegels, 15 tekeningen van zegelbevestiging, een lijst van handen en een goede zakenindex. Het geheel maakt een uitmuntende indruk, zowel wat de uitgave als de inhoud betreft.

Mede om de hand te reiken aan de ordeshistoricus — er is vanzelfsprekend geen index van persoons- en plaatsnamen — noemen we graag de nummers van de regesten van de oorkonden in deel II, die enkele premonstratenzerkloosters betreffen of raken :

Bedbur, nr. 903; Berne, nrs. 35, 89, 138, 166, 545; Koningsveld, nrs. 354, 376, 390, 395, 397, 531, 532, 536, 713; Mariënweerd, nrs. 23, 42, 48, 69, 73, 74, 78, 110, 131, 133, 148, 151, 160, 195, 238 (drukfout in verwijzing naar nr 132, lees : 131), 315, 351, 374, 377, 391, 397, 401; Middelburg, nrs. 17, 18, 24, 28, 59, 77, 80, 117, 126, 155, 159, 186, 188, 189, 200, 201, 208, 243, 274, 297, 361, 399, 442, 457, 463, 481, 533, 546, 548, 553, 560, 561, 578, 594, 611, 661, 719, 746, 753, 833, 839; Park, nrs. 387, 443; St. Michiels, nr. 185; Zennewijnen, nr. 298.

H. VAN BAVEL, O. Praem.

M.-J. LE GUILLOU, O. P. *Le Visage du Ressuscité. Grandeur prophétique, spirituelle et doctrinale, pastorale et missionnaire de Vatican II.* Paris, Les Editions ouvrières, 1968. 430 pp.

En ses allocutions et documents divers, le Pape Paul VI revient constamment à cette idée, que seul un contact assidu avec les enseignements et les consignes du dernier Concile peut nous faire prendre conscience de ce que l'Esprit-Saint a voulu suggérer à l'Église en cet important tournant de son histoire. On en reste, hélas, trop souvent à la